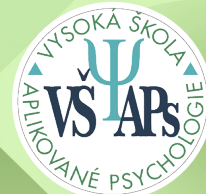

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Соціально-гуманітарний факультет

МАТЕРІАЛИ

II Міжнародної науково-практичної конференції
“ПСИХОСОЦІАЛЬНІ РЕСУРСИ ОСОБИСТІСНОГО
ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ”

Materials of the
II International scientific and practical conference
“PSYCHOSOCIAL RESOURCES OF THE PERSONAL AND
SOCIAL DEVELOPMENT IN THE ERA OF GLOBALIZATION”

3-4 листопада 2023 року

Тернопіль, Україна

UNIVERZITA
KONŠTANTÍNA
FILOZOFA
V NITRE

AKADEMIA NAUK
STOSOWANYCH
WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA I ADMINISTRACJI

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Католицький університет у Ружомберку (Словаччина)
Коледж прикладної психології в м. Терезін (Чеська Республіка)
Академія прикладних наук Вища школа управління й
адміністрування в м. Ополе (Польща)
Заклад вищої освіти «Український католицький університет»
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України
Громадська організація «Інтелектуальний штаб громадянського суспільства»

ПСИХОСОЦІАЛЬНІ РЕСУРСИ ОСОБИСТІСНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції
3-4 листопада 2023 року

Україна
Тернопіль - 2023

УДК: 159.9 : 364 : 37.01/.09

П 86

П 86 Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 3-4 листопада 2023 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 413 с.

Збірник укладено на основі матеріалів доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації». До збірника увійшли статті й тези доповідей з актуальних питань соціономічного спрямування, котрі критеріально диференційовано на п'ять тематичних напрямів: 1) філософсько-методологічний та культурно-історичний дискурси ресурсології як інноваційної сфери мислєдїяльності; 2) історія і культура як ресурс суспільствотворення; 3) психодуховні ресурси особи, групи, соціуму; 4) соціокультурні ресурси як чинник особистісного зростання і суспільствотворення; 5) ресурсне практикування у соціогуманітарній сфері сучасного суспільства.

Збірник стане у нагоді науковим, науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти і наукових установ, докторантам, аспірантам, студентам, психологам, педагогам, соціальним працівникам, правозахисникам, працівникам органів державної влади та місцевого самоврядування, іншим особам, яких цікавлять актуальні проблеми соціально-гуманітарної сфери й ефективні способи їх вирішення.

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції. Організаційний комітет не завжди поділяє думки учасників конференції.

ISBN 978-966-654-733-3

Усі права захищені. За будь-якого використання матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язковим.

© Західноукраїнський національний університет, 2023

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Ян ван Звітен – ректор Нідерландської бізнес-академії, Голова правління Нідерландського фонду якості для медіаторів SKM, президент Федерації медіаторів Нідерландів (Нідерланди, м. Дордрехт).

Патрік Матурканіч – доктор габілітований, проректор з науково-дослідної роботи Університету прикладної психології (Чеська Республіка, м. Терезін).

Мартін Тарай – кандидат теологічних наук, проректор з освітньої роботи Католицького університету (Республіка Словаччина, м. Ружомберок).

Тамар Сірадзе – перша проректор Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Грузія, м. Батумі).

Беата Кживош-Ринкевич – доктор габілітований, професор, завідувач кафедри клінічної, педагогічної психології та психології розвитку Вармінсько-Мазурського університету (Республіка Польща, м. Ольштин).

Олександр Гершанов – директор навчальних програм Ізраїльської коаліції по роботі з травмою, терапевт КПТ (Ізраїль, м. Неве-Ілан).

Мохаммад Джаммаль – доктор філософії з менеджменту освіти та політики лідерства, Британський університет у Дубаї (Об'єднані Арабські Емірати, м. Дубай).

Віталій Панок – доктор психологічних наук, професор, директор УНМЦ практичної психології та соціальної роботи НАПН України, в.о. академіка-секретаря Відділення психології і спеціальної педагогіки НАПН України (Україна, м. Київ).

Олександр Аврамчук – кандидат психологічних наук, доцент, лікар-психолог, груповий аналітик за стандартами EFPP, завідувач кафедри клінічної психології ЗВО «Український католицький університет» (Україна, м. Львів).

Андрій Гірняк – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна, м. Тернопіль).

Анатолій Фурман – доктор психологічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна, м. Тернопіль).

Оксана Фурман – доктор психологічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна, м. Тернопіль).

Сергій Шандрук – доктор психологічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна, м. Тернопіль).

Надія Буняк – доктор психологічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна, м. Тернопіль).

Нігора Хазратова – доктор психологічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна, м. Тернопіль).

Відповідальність за достовірність, точність та коректність формулювань висвітленого матеріалу у публікаціях несуть автори наукових праць.

ПСИХЕЯ

*Створи ж, Психеє, власну сферу –
Вселенську, вільну, на добро,
Відкрий у мисленні манеру,
В діяльності – своє ядро.*

*Де вчинок-подвиг владарює,
Життя і мудрість у ладу,
І кожен з правдою крокує
Та сенсом сповнює ходу.*

*Де скрізь кипить свята робота
Й взаємне щире прийняття,
Там вищий ценз має турбота
Про цілі й цінності життя.*

*Де світу бачення гуманне,
Надвартість мудрості і справ,
Завзяття Духу бездоганне,
Душі і мрії – святих оправ.*

*Психеє, вічна Ти в Любові,
Коли із Логосом союз,
Софійність в кожному Твоєм слові
Летить у простір без обуз.*

**(Фрагмент вірша «Психея»,
автор – професор Анатолій В. Фурман)**

ЗМІСТ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ПЛАТФОРМА 1 «ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНО- ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРСИ РЕСУРСОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ МИСЛЕДІЯЛЬНОСТІ»

1. **Фурман А. В.** Перспективи української психології у глобальному контексті розвитку.....13
2. **Krzywosz-Rynkiewicz B.** Psychologiczne konsekwencje rozwoju w świecie nowoczesnych technologii.....19
3. **Taraj M.** Psychológia vytvárania identity a realizácie osobnosti20
4. **Jammal M.** The impact of strategic agility on organizational performance of private higher education institutions in the UAE.....21
5. **Matthies Trybel A.** The impact of war stress on the perception of social reality.....23
6. **Сабадуха В., Сабадуха О.** Теорія ступенів духовного розвитку людини як теоретико-методологічне підґрунтя розвитку людських здібностей25
7. **Фурман А., Турчин М.** Методологічне обґрунтування аксіопсихологічного дослідження професійної діяльності соціального працівника.....29
8. **Гаврилюк Р., Пацурківський П.** Принцип людиномірності медіації..... 33
9. **Бригадир М.** Парадигми патогенезу та салютегенезу в психотерапії.....37
10. **Yatyshchuk A., Jizhou C.** Theoretical research on mental stability as a basic human characteristic39
11. **Рудакевич О.** Релігійно-моральне виховання української молоді41
12. **Чапрак В.** Глибинні детермінанти електоральної поведінки виборців та їх психологічний аналіз.....44
13. **Миколюк Ю.** Самоорганізація штучного інтелекту як психосоціальний ресурс: філософсько-методологічний аналіз.....48
14. **Radchenko L.** Self-efficacy as a scientific problem in psychology.....51

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ПЛАТФОРМА 2 «ІСТОРІЯ І КУЛЬТУРА ЯК РЕСУРС СУСПІЛЬСТВОТВОРЕННЯ»

1. **Гірняк А., Гірняк Г.** Психологія творення символічних образів героя та антигероя у сучасному соціокультурному просторі.....53
2. **Хазратова Н.** Стереотипність і архетиповість соціальної перцепції окупованих міст.....57

3.	Fomenko K., Trinchenko O. The associative field of the concept «home» in ukrainians	59
4.	Загородня А. Мовна антропологія як ключ до комунікації у сучасному світі	61
5.	Захарін С. Сучасні українські реалії та освіта.....	64
6.	Шевченко С. Культура толерантної взаємодії в роботах українських діячів першої половини ХХ століття.....	68
7.	Шаюк О., Шаюк Я. Толерантність як адаптаційний ресурс трансформації ідентичності.....	72
8.	Дурдас Г. Вплив історичної культури на формування національної ідентичності	73
9.	Патряк О., Недошитко І. Переваги цифрових навичок для управління компанією.....	76
10.	Kornická O. Kultúra zdravého spôsobu života mládeže: spôsoby zachovania, zlepšenia, optimalizácie.....	79
11.	Vrabel' M. Psycholingvistické aspekty prispôsobenia edukačných textov pre individuálno-typologickým narušením života.....	82
12.	Кацель Ю. Роль медитативних практик у формуванні корпоративної культури	85
13.	Росоловська А. Психосоціальні чинники впливу реклами на розвиток особистості.....	89
14.	Кузишен М. Наукові підходи до розвитку уявлень студентської молоді про сімейне життя	92

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ПЛАТФОРМА З «ПСИХОДУХОВНІ РЕСУРСИ ОСОБИ, ГРУПИ, СОЦІУМУ»

1.	Carone M. Psychosocial resources in personal and social development amidst globalization.....	97
2.	Фурман О. Психологічні особливості взаємозв'язку аспектів спілкування та різновидів обміну.....	98
3.	Саврасов М., Шандрук С. Типологічний аналіз креативності на початковому етапі навчально-професійної діяльності.....	102
4.	Панасенко Е., Березка С. Психодуховні ресурси особи в умовах війни: збереження та шляхи відновлення.....	104
5.	Буняк Н., Бобівник В. Функціональний стан особистості в умовах сумісної викладацької та волонтерської діяльності	108
6.	Перепелюк Т. Використання технік психотерапії у роботі з сім'ями як умова формування психологічного ресурсу	110

7.	Фурман А., Скрипка М. Диспозиційна регуляція поведінки дітей молодшого шкільного віку.....	112
8.	Біскуп В. Поняття і сутність аутич-роботи у професійній діяльності працівників соціальної сфери.....	115
9.	Притула О. Психодуховні ресурси особистості як чинник подолання стресових станів у складних умовах життя	117
10.	Бачинська Л. Особистісне прийняття учнями вчителя як складний соціально-психологічний феномен та об'єкт психолого-педагогічного пізнання	119
11.	Паскевська Ю. Резилієнтність як психологічний функціональний ресурс збереження психічного здоров'я персоналу в системі професійної діяльності пенітенціарних установ	121
12.	Сулява О. Психомистецькі технології взаємодії вчителя та учнів у модульно-розвивальній системі навчання як джерело психодуховної сили.....	124
13.	Крупник З., Черній І. Морально-ціннісні орієнтації як засіб утвердження абсолютної цінності людини.....	128
14.	Бугерко Я., Бойчук І., Порплиця В. Життестійкість як внутрішній ресурс особистості.....	130
15.	Крупник З., Стасієва І. Ресурси особистості як чинник стресостійкості фахівців соціальної сфери	133
16.	Надвинична Т, Франчук А. Проблема індивідуальних якостей особистості керівника в теорії управління.....	136
17.	Коваль О., Лилик М. Психологічний профіль медіатора	139
18.	Немерюк Ю. Резильєнтність як інструмент подолання страху і тривожних станів у дітей	141
19.	Печіль О. Дослідження особливостей переживання самоцінності у період ранньої дорослості.....	144
20.	Кравченко В. Психолого-педагогічний інструментарій оптимізації психофізіологічного стану студентів з особливими освітніми потребами..	148
21.	Неплюхов С. Відповідність психофізіологічним параметрам як передумова становлення менеджера-професіонала	150
22.	Петрик Р. Психосоматичне здоров'я як психофізіологічний критерій оцінки адаптаційних можливостей студентів закладів вищої освіти	152
23.	Кузьминська Д. Методологічні аспекти розвитку творчих здібностей педагогів	155
24.	Лазарук А. Особистісні ресурси професійного самовизначення майбутніх психологів	158

25.	Чубко В., Кузь І. Професійно важливі риси особистості практичного психолога.....	161
26.	Бойко П., Копач Б. Психологічна структура релігійного світогляду особистості.....	163
27.	Климашко О., Покалюк Д. Психологічні умови формування готовності до інноваційної діяльності.....	166
28.	Колтун П., Собко В. Формування позитивних установок на власну поведінку як умова гармонізації Я-концепції особистості	168
29.	Крижановська А. Психологічні бар'єри професійного зростання викладача вищої школи	170
30.	Моржевська Т. Психологічна характеристика функціонально-рольової структури сім'ї.....	171
31.	Божаківська М. Довіра та недовіра в предметному полі соціально-психологічних досліджень.....	174
32.	Романів В. Темпераментальні фактори професійної діяльності особистості	176
33.	Якимишин О. Психологічні аспекти застосування інноваційних технологій навчання у закладах вищої освіти.....	178
34.	Бойко Н. Психологія толерантності майбутнього психолога.....	180
35.	Кощей О., Кулицький А. Інвалідність військовослужбовців як соціально-психологічна проблема: основні підходи та їх сутнісний зміст..	182
36.	Кушнір О., Ганас О. Поняття стресу у теоріях закордонних дослідників...186	
37.	Скала Є., Побурко Н. Особливості адаптації студентів медичного ЗВО у процесі навчальної діяльності.....	188
38.	Дем'янчук Л. Психологічні причини виникнення лудоманії.....	192
39.	Корінь Н. Вплив позитивної Я-концепції на професіоналізацію особистості.....	194
40.	Кочин М. Спорт як психодуховний ресурс розвитку осіб ювенального віку.....	196
41.	Турчин М. Системне вивчення ціннісно-сислової сфери соціального працівника.....	198
42.	Велиган Д. Психологічні та соціальні наслідки віктимної поведінки підлітків.....	201
43.	Присяжнюк Є. Вплив кількості дітей на взаємовідносини в багатодітній сім'ї.....	202
44.	Бурмака К. Взаємозв'язок особистісного егоцентризму та соціально-психологічної адаптації підлітків.....	204
45.	Зеленяк В. Сутнісна характеристика динаміки психологічного благополуччя особистості студентів-психологів	206

46.	Борейко І. Консультативна бесіда як основний метод роботи психолога-консультанта.....	209
47.	Москаль С. Психологічні особливості нарцисичних осіб юнацького віку..	213
48.	Титаренко В. Використання елементів арт-терапії для самовираження дітей	215
49.	Береза-Дуда О. Особливості психоемоційного стану військовослужбовців.....	218
50.	Корвач А. Психологічні особливості прояву агресивної поведінки у дошкільників.....	220
51.	Kuznetsov O., Vitkovsky O., Tierekhova T. Psychological peculiarities of personality resilience.....	223
52.	Hrishyn E. The psychological problem of personal resilience	226
53.	Шикіна Є. Вплив ціннісних орієнтацій на формування гендерної толерантності студентської молоді	227

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ПЛАТФОРМА 4 «СОЦІОКУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ ЯК ЧИННИК ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ І СУСПІЛЬСТВОТВОРЕННЯ»

1.	Gadamska-Kyrcz M. Roodzeństwo i jego znaczenie w rozwoju człowieka ..	230
2.	Nemec F., Fil'a M. Personal growth and evaluation of managers in the performance-oriented business organization	232
3.	Tóthová V., Fil'a M. Startups as a perspective way of employment in globalisation era.....	237
4.	Viglaský J., Fil'a M. Development of the sharing economy in the current era of globalization	241
5.	Чайка В. Саморегуляція педагогічної діяльності як особистісна форма активності педагога та вияв його суб'єктності	248
6.	Брецько І., Ямчук Т., Долинай М. Використання методу експозиційної терапії для подолання стресових розладів.....	252
7.	Воронова О., Барчій М. Тренінгові технології як засіб розвитку професійних якостей майбутніх фахівців.....	254
8.	Чикурова О. Самоорганізація навчальної діяльності як ресурс розвитку особистості в сучасних умовах.....	258
9.	Крупник З. Психологічні компоненти професійної компетентності фахівця соціальної сфери: індивідуально-особистісний аспект	261
10.	Миколюк С., Куманяк І. Соціальний захист дітей-сиріт як психодуховний ресурс особистісного та соціального розвитку.....	265
11.	Шеремета С. До проблеми вивчення психологічного впливу соціальних мереж на особистість як залежності.....	267

конфлікту. Вплив бойових дій на психіку людини є серйозною і важливою проблемою, і він може виявити великий негативний вплив на фізичне та психічне здоров'я людей, які переживають військовий конфлікт. Одним із наслідків воєнних конфліктів можуть бути різноманітні порушення психічного здоров'я населення.

Отже, метою даного текстового матеріалу є висвітлення методу експозиційної терапії для подолання різноманітних стресових розладів.

Експозиційна терапія повертає людину до травматичної ситуації чи події та дозволяє прийняти її когнітивно та емоційно, змінити травматичні патерни поведінки на більш адаптивні. Це психологічний підхід, який використовується для подолання стресу, тривожності та інших психологічних проблем. Він базується на принципі систематичної експозиції особи ситуаціям або об'єктам, які спричиняють стрес або тривожність, з метою зменшення реакції на них та звикання до них. Метод експозиції є однією з ключових складових когнітивно-поведінкової терапії та визнається ефективним у подоланні гострих стресових розладів.

Основні ідеї методу експозиційної терапії включають: поступове введення клієнта в ситуації або об'єкти, які викликають стрес, починаючи з менш інтенсивних і поступово переходячи до більш інтенсивних (градація); експозиція повинна проводитися тривалий час, щоб дозволити клієнту звикнути до стресових ситуацій і зменшити свою реакцію на них (довготривалість); повторність експозицій сприяє більшому зменшенню тривожності та стресу відносно певних ситуацій або об'єктів (повторюваність); експозиція може бути найбільш ефективною, коли проводиться під керівництвом досвідченого психолога або психотерапевта, який може надати підтримку та спрямувати процес (здійснення під наглядом фахівця).

Таким чином, метод експозиційної терапії добре відомий своєю ефективністю у лікуванні різних видів тривожних розладів, включаючи посттравматичний стресовий розлад, соціальну фобію та панічний розлад. Також він може бути корисним при лікуванні стресу, пов'язаного з іншими психічними станами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селюкова, Т.В. (2016). Психологічна діагностика посттравматичних стресових розладів. Харків.: НУЦЗ України.

2. Цокота В.Р., Платонов В.М. Використання методу експозиційної терапії у віртуальній реальності в умовах відновлювального періоду учасників локальних військових конфліктів. Міжнародний досвід. VI Міжнародна науково-практична конференція інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи. (Львів, 4 лист. 2021р.) Львів : ЛДУ БЖД, 2021. (нет все информ, не має версії збірника).

Ольга Воронова

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
Мукачівський державний університет (Україна)*

Магдаліна Барчій

*старший викладач кафедри психології,
Мукачівський державний університет (Україна)*

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Тренінг як активний метод навчання широко використовується в професійній підготовці здобувачів вищої освіти, оскільки дає їм можливість стати активними суб'єктами освітнього процесу, провести на основі застосування ігрових методів та прийомів ґрунтовний аналіз проблем, винесених на тренінгове заняття, і активно працювати над їх вирішенням. Використання тренінгових технологій дозволяє максимально спрямувати майбутніх фахівців на самопізнання та самовдосконалення на основі суб'єкт-суб'єктного підходу та використання конструктивного діалогу. Так, про тренінгові технології у підготовці фахівців зазначено у напрацюваннях Л. Верченко [1], Н. Волкової [2], Н. Євдокимової [4], О. Пасічник [5], О. Січкарук [6], М. Трухан [7] та ін. Вагомою складовою професійної діяльності сучасного фахівця є комунікація, тому використання тренінгів під час їхньої професійної підготовки у ЗВО сприяє формуванню особистісних і професійних якостей та рис характеру, які будуть необхідні фахівцям під час розв'язання конфліктів.

За визначенням Н. Волкової тренінг варто розглядати як «активну навчальну діяльність студентів, під час здійснення якої майбутні фахівці виконують тренінгові вправи, адаптовані до майбутньої професійної діяльності під керівництвом викладача-тренера на основі спеціально підготовлених інструктивно-методичних матеріалів, що відповідають сучасним вимогам до професійної діяльності» [2]. Авторка радить використовувати тренінгові технології в контексті діяльнісного навчання.

Тренінгові технології, на наш погляд, повинні бути професійно спрямованими. Відзначимо, що професійна спрямованість тренінгу полягає в тому, що лише той професіонал здатний кваліфіковано допомагати своїм клієнтам, який має високий рівень толерантності, емпатії, асертивності та рефлексії. Вважаємо, що формування показників (здатність до рефлексії, сформованість толерантності, рівень розвитку емпатії) рефлексійно-особистісного критерію готовності майбутніх фахівців до розв'язання конфліктів повинно відбуватися з урахуванням перспектив їх власного професійного росту та можливостей організації неконфліктного спілкування.

Упровадження тренінгової технології додатково зумовлено тим, що вона спрямована на реалізацію певних функцій, а саме: мотиваційної (позитивне налаштування на активну навчально-пізнавальну діяльність), навчальної (засвоєння дисципліни й формування умінь та навичок), розвивальної (розвиток індивідуальних здібностей та розкриття творчого потенціалу), комунікативної (розвиток комунікативної компетентності кожного студента, налагодження позитивної атмосфери й формування високого рівня довіри), релаксаційної (зняття емоційної напруги, формування умінь аналізувати власну діяльність й оцінювати здобутки та прорахунки).

Обрання тренінгової технології співвідноситься з принципами соціонормативної культури спілкування й відповідає суб'єктності, упорядкованості, несуперечності комунікативної діяльності. Тренінг дозволяє спрямувати освітній процес на вирішення практичних завдань професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки: по-перше, під час проведення тренінгу створюються умови для суб'єкт-суб'єктної взаємодії, самоаналізу й рефлексії; по-друге, знімаються внутрішні обмеження, відкриваються нові можливості щодо самореалізації і розвитку творчого потенціалу особистості; по-третє, розвиваються професійно-значущі особистісні якості (емпатія, толерантність); по-четверте, відбувається цілеспрямоване та системне оволодіння навичками управління, корекції і трансформації особистісних якостей; по-п'яте, здійснюється внутрішня інтеграція структурних компонентів готовності до розв'язання конфліктів, з'ясовується ступінь їх прояву в конкретних умовах майбутньої професійної діяльності.

Під час участі здобувачів у тренінгах розвивається операційна сторона їхніх індивідуальних якостей. Спільно вирішуючи конкретне завдання, учасники тренінгових занять прагнуть до узгодженості та взаєморозуміння, стають ближчими один до одного, починають розуміти, як їх сприймає оточення, як виявляються їх особистісні якості, як реагують партнери по спілкуванню на їх поведінку. Досвід, набутий під час роботи у тренінговій групі, протидіє відчуженню, недовірі та безсиллю, допомагає вирішенню багатьох професійних та особистісних конфліктних ситуацій, сприяє посиленню рефлексивної позиції здобувачів щодо професійно спрямованої діяльності, допомагає усвідомити себе у якості суб'єкта майбутньої професійної взаємодії. Під час тренінгу розвивається самосвідомість, що дозволяє студенту не лише пізнати себе, а й допомагає адекватно співставити власні домагання з об'єктивними результатами діяльності, використовуючи порівняння.

Як доводить М. Дідора [3], розробка та використання тренінгових технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців мають вагомий потенціал для розвитку умінь групової роботи, формування готовності до розв'язання конфліктів під час спілкування як з клієнтами, так і з колегами, удосконалення особистісно професійних якостей (толерантності, емпатії та рефлексивності), здібностей, установок та ціннісних орієнтацій.

Вчені зазначають, що найперспективнішим методом професійної підготовки майбутніх фахівців до розв'язання конфліктів, є соціально-педагогічний тренінг. Цінність соціально-педагогічного тренінгу виражається в тому, що він дозволяє інтенсифікувати процес професійної підготовки майбутніх фахівців, зробити його більш ефективним, шляхом повної відповідності принципам особистісно-орієнтованого підходу. Зокрема, акценти на виконання практичних завдань та ігровий момент занять сприяють розвитку у здобувачів практичних навичок міжособистісної взаємодії.

Позитивним ефектом під час проведення тренінгу відзначається метод мозкового штурму. Він розпочинається з того, що учасникам пропонується певний складний варіант конфлікту, що не мав єдиного правильного розв'язання, а студенти повинні сформулювати ідеї стосовно його найбільш ефективного розв'язання. З поміж тих ідей, які висловлюватимуть студенти, обираються найбільш неймовірні, незвичні, бо саме вони можуть забезпечити нетрадиційний, творчий вихід з конфліктної ситуації.

Метод «case-study» («аналіз виробничих ситуацій») дозволяє обговорювати «реальні» конфліктні ситуації, які мають місце бути, та здійснювати ефективний пошук найбільш оптимальних варіантів їх розв'язання. Використовуючи цей метод, береться до уваги структура опису та аналізу ситуації, яка охоплює такі чинники: зміст ситуації; обґрунтування значущості й складності конфліктів; опис рішення, яке може бути прийняте учасниками для розв'язання проблеми і аргументування головних чинників, покладених у прийняття цього рішення; характеристика результатів (позитивних чи негативних) розв'язання ситуації та обговорення того, чи можна було б вирішити ситуацію іншим способом тощо.

До загальних методичних прийомів, які використовуються під час тренінгу з метою формування у здобувачів готовності до розв'язання професійних конфліктів, віднесено такі: міні-лекції, короткі повідомлення, дискусії, мозковий штурм, ситуативно рольові ігри, розігрування соціально-педагогічних ситуацій, комунікативні вправи і завдання, самопрезентації, презентації; імітаційні та ділові ігри, відео-демонстрації й відео-лекторії.

Під час тренінгу варто використовувати три основні техніки: позитивна реінтерпретація (передбачає використання позитивної реінтерпретації конфліктних ситуацій, вчинків, проблем, явищ, рис характеру клієнтів), яка дозволяє побачити усіх учасників з іншого боку; уможливорює пошук в деструктивних конфліктних ситуаціях позитивних елементів, в особистісній проблемі – інноваційних можливостей для власного розвитку людини, у тимчасовій кризі – нових шансів і нових поглядів); крос-культурна (транскультурна) техніка (базується на використанні під час розв'язання конфліктних ситуацій досвіду інших людей, дає можливість кардинально змінити точку зору на конфліктну ситуацію через розширення культурних горизонтів та впровадження традицій, які є в інших

народів щодо певних конфліктних протистоянь; передбачає вивчення культурних правил і норм поведінки); техніка історій, притч, метафор (охоплює використання метафор, цікавих історичних фактів, що мають конфліктологічне спрямування, які дозволяють активізувати образне мислення здобувачів, зосередити їх на необхідності активного саморозвитку; через історії та притчі відбувався пошук можливих шляхів виходу з конфліктних ситуацій). Важливим практичним прийомом, який використовується в тренінговій діяльності в контексті формування показників особистісного компонента готовності до розв'язання конфліктів є орієнтація майбутніх фахівців на формування впевненості у своїх можливостях щодо здійснення усіх необхідних дій для того, щоб змінити на краще не лише себе, а й інших суб'єктів, які вступають у конфліктну взаємодію. Зокрема, розвитку взаємодії сприяє рефлексивна діяльність щодо усвідомлення наслідків своєї поведінки.

Підсумовуючи, зазначимо, що тренінг є багатофункціональним методом навмисних змін психологічних феноменів особистості, спрямований на розвиток умінь і навичок виконання дій щодо розв'язання конфліктних ситуацій на основі спеціально створеного сприятливого середовища, де кожен здобувач може з легкістю й задоволенням побачити й усвідомити і зрозуміти, які особистісні і професійні якості йому необхідно розвинути.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верченко Л. С. Тренінги у процесі формування соціальнокомунікативної компетентності майбутніх викладачів вищої школи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Педагогічні науки, №6 (303) жовтень, 2016.* Частина II. С. 228–234.

2. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навч.метод. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с

3. Дідора М. І. Тренінг як ефективний засіб профілактики та розв'язування конфліктів у вищій школі. Шляхи удосконалення навчального процесу в контексті інноваційних змін у системі вищої освіти. 2011. С. 12–15

4. Євдокимова Н. О., Швалб Ю. М. Навчальний тренінг як технологія підготовки фахівця у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки : зб. наук. праць.* Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2011. Т. 2. Вип. 7. С. 121–217.

5. Пасічник О. О. Специфіка та принципи використання навчальних тренінгів у процесі підготовки фахівців соціальної сфери у вищих навчальних закладах. *Materiály IX mezinárodní vědecko – praktická conference «Dny vědy – 2012–2013».* Pedagogika: Praha. Publishing House «Education and Science» s. r. o, 2013. С. 67–69.

6. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. К. : Таксон, 2006. 88 с.

7. Трухан М. А. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до діяльності з розв'язання професійних конфліктів у закладах освіти : дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04 / *Марія Андріївна Трухан*; Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2016. 278 с.

УДК 37.013.77

Ольга Чикурова

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

САМООРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК РЕСУРС РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сучасному етапі модернізації української освіти все виразніше виявляється тенденція до підвищення якості освіти, створення умов для найповнішої та гармонійної реалізації потенціалу особистості. За експертними оцінками найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими професійними вміннями [4].

Самоорганізація особистості є унікальним психологічним і педагогічним феноменом. Вона інтегрує в собі весь комплекс істотних характеристик, важливих для сучасної людини: автономія (здатність до самокерування), незалежність, креативність та здатність до саморегуляції фізичного та психологічного станів. Важливим фактом є те, що особистість, здатна до самоорганізації, уміє мобілізувати свої можливості для здійснення директивної чи планованої діяльності. Ще більш важливим фактом є те, що результатом такої мобілізації є не лише визначення змісту діяльності суб'єкта, але і також його здатність перебудувувати особистий ресурс для досягнення поставлених завдань.

На цьому етапі розвитку науки існує чимало визначень поняття «самоорганізація». Уперше термін «самоорганізація» був використаний У. Ешбі в 1947 р. У ХХ столітті цей термін використовувався в синергетиці, а також в природничо-наукових дисциплінах. Починаючи з 70-х років, термін був уведений і в педагогіку, де під самоорганізацією розуміють діяльність і здатність особистості, пов'язані з умінням організувати себе для будь-якої діяльності (К. Платонов).

Згідно з ідеями А. Адлера та його психологічною концепцією самоорганізацію можна трактувати як:

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>